

Cyberprzemoc

Terminem cyberprzemoc określa się wszelkie przejawy agresji wyrażane za pomocą nowoczesnej technologii (np. internet, sieć telefoniczna) oraz współczesnych narzędzi komunikacyjnych i informacyjnych (np. komputery, smartfony).

Podobnie jak w przypadku agresji występującej w realnym świecie, tak i cyberprzemoc odbywająca się w przestrzeni wirtualnej, może przybierać wiele różnorodnych form.

Do najczęściej wskazywanych form cyberprzemocy należą:

- wojna na obelgi (w języku angielskim: flaming) – publiczna, agresywna, pełna wulgaryzmów wymiana zdań pomiędzy uczestnikami internetowych grup dyskusyjnych;
- prześladowanie, szykanowanie (w języku angielskim: harrasment) – regularne przesyłanie do ofiary agresywnych, ośmieszających, poniżających ją wiadomości;
- oczernianie (w języku angielskim: slandering) – rozpowszechnianie w sieci informacji, które mają na celu zniszczenie reputacji ofiary i zepsucie jej dobrych relacji z innymi ludźmi;
- kradzież tożsamości, podszywanie się (w języku angielskim: impersonation) – zakładanie ofierze fałszywego konta lub włamanie na jej prawdziwe konto, by wysyłać z niego obraźliwe komentarze, informacje do innych osób;
- upublicznianie tajemnic (w języku angielskim: outing) – udostępnianie w sieci prywatnych materiałów ofiary bez jej zgody (zjawisku temu może towarzyszyć szantaż);

- prowokowanie, atakowanie ofiary, by utrwalić jej reakcje na filmie, zdjęciach, które zostaną opublikowane w sieci (w języku angielskim zjawisko to określa się mianem: happy slapping);
- poniżanie (w języku angielskim: denigration) – upublicznianie w sieci deprecjonujących, często nieprawdziwych, informacji na temat ofiary;
- wykluczenie (w języku angielskim: exclusion) – usunięcie ofiary z grupy, listy kontaktów w mediach społecznościowych lub niedopuszczanie jej do udziału w tych formach komunikacji;
- agresja techniczna (w języku angielskim: technical aggression) – działania przeciwko bezpieczeństwu sprzętu elektronicznego ofiary: infekowanie wirusami, złośliwym oprogramowaniem, przeładowywanie skrzynki odbiorczej wiadomości;
- śledzenie (w języku angielskim: stalking) – inwigilacja ofiary drogą elektroniczną, nękanie jej niechcianymi wiadomościami, telefonami, groźbami o charakterze prześladowczym;
- uwodzenie (w języku angielskim: grooming) – tworzenie za pomocą sieci specjalnej relacji między osobą dorosłą a dzieckiem w celu jego wykorzystania seksualnego;
- udostępnianie, przekazywanie ofierze obrazów, wiadomości zabarwionych erotycznie, o charakterze seksualnym (w języku angielskim zjawisko to określa się terminem: sexting).

W związku z tym, że cyberprzemoc odbywa się w przestrzeni wirtualnej, przy użyciu nowoczesnej technologii i narzędzi, charakteryzują ją specyficzne cechy.

Dokonanie aktu cyberagresji jest bardzo łatwe, a poprzez to możliwe do wykonania przez każdego; nawet osoby, które w prawdziwym życiu są zbyt słabe i nieporadne, aby stosować przemoc.

Sprawca cyberagresji jest ukryty za ekranem urządzenia elektronicznego i może działać pod pseudonimem, dzięki czemu czuje się anonimowy. Ponadto posiada nieograniczone możliwości wyszukiwania ofiar w przestrzeni wirtualnej. Jest w stanie atakować nawet osoby nieznajome, z którymi nigdy nie mógłby skonfrontować się w prawdziwym świecie. Dodatkowo, cyberprzestrzeń sprawia, że agresor pozbawiony jest bezpośredniego kontaktu z ofiarą. Wskutek tego nie dostrzega konsekwencji swoich działań i nie uświadamia sobie cierpienia osoby krzywdzonej. Jest pozbawiony hamującego wpływu empatii. Wszystkie te okoliczności powodują u niego tzw. rozhamowanie moralne. W efekcie staje się zdolny do zachowań, na które nie zdobyłby się w realnym życiu.

Istotę omawianego zjawiska determinuje również fakt, że w przestrzeni wirtualnej działania agresorów są bardzo często aprobowane, a nawet podsycane i wzmacniane przez niezwykle dużą ilość osób, co nie miałyby miejsca w prawdziwym świecie.

Dodatkowo, stosunkowo rzadko zdarza się, że ofiara cyberprzemocy próbuje zidentyfikować i pociągnąć do odpowiedzialności swoich prześladowców. Wskutek tego czują się oni bezkarni, co znacznie ułatwia im podejmowanie działań przemocowych.

Specyfika cyberagresji sprawia, że stanowi ona szczególnie traumatyczne doświadczenie dla ofiar.

Jeśli agresor działa anonimowo, pokrzywdzony nie może się zorientować, z kim ma do czynienia. Nie wie, kto mu dokucza: pojedyncza osoba czy grupa ludzi. Zagadką pozostaje dla ofiary także fakt, czy sprawcą jej cierpienia jest osoba znajoma, z którą styka się w świecie realnym, czy też człowiek obcy, którego nie ma szans spotkać w rzeczywistości.

Niezwykle obciążającym emocjonalnie doświadczeniem jest dla ofiary cyberprzemocy także fakt nieustannego bycia narażoną na ataki agresora. Specyfika omawianego zjawiska sprawia, że osoba krzywdzona jest w zasadzie zawsze dostępna dla sprawcy prześladowań. Nie ma praktycznie żadnego miejsca, w którym mogłaby się schronić. Nawet rezygnacja z poruszania się w przestrzeni wirtualnej nie daje jej gwarancji bezpieczeństwa. Sprawca może bowiem kontynuować swoje działania bez wiedzy osoby krzywdzonej.

Ponadto ofiary cyberprzemocy bardzo frustruje fakt, że ich krzywda i cierpienie są wyeksponowane na widok publiczny. Umieszczone w sieci kompromitujące je materiały stają się bowiem dostępne w bardzo krótkim czasie dla niezliczonej ilości osób. Dodatkowo mogą być przez te osoby zapisywane, kopiowane i powielane w nieskończoność. W efekcie ofiara cyberprzemocy nigdy nie wie, kto jest świadkiem jej poniżenia.

Opisane okoliczności sprawiają, że cyberprzemoc wyrządza ofiarom bardzo poważne, często także przedłużone w czasie, szkody w zakresie ich funkcjonowania fizycznego, psychicznego i społecznego. Należą do nich między innymi: utrata apetytu, problemy ze snem, zaburzenia somatyczne, brak pewności siebie, spadek samooceny, permanentny stres, nerwica, depresja, myśli suicydalne, izolacja, wycofanie z relacji interpersonalnych.

Zdarza się, że cyberprzemoc jest ignorowana lub bagatelizowana jako niegroźna zabawa internautów. Tymczasem jest to bardzo poważne i szkodliwe społecznie zjawisko, które należy zwalczać. W społeczeństwie funkcjonuje także mit o anonimowości i bezkarności sprawców cyberagresji, co powstrzymuje osoby pokrzywdzone przed podejmowaniem działań mających na celu pociągnięcie prześladowców do odpowiedzialności. W tym kontekście niezwykle ważne staje się

uświadamianie dzieciom i młodzieży, że istnieją możliwości zidentyfikowania sprawcy cyberprzemocy oraz zabezpieczenia dowodów jego agresywnej działalności.

Bardzo istotna jest także profilaktyka cyberagresji. Powinna ona polegać przede wszystkim na kształtowaniu u dzieci i młodzieży praktycznych umiejętności unikania tego zjawiska, rozpoznawania go i skutecznej obrony przed nim. Należy także uświadamiać młodych ludzi w zakresie prawnych uregulowań dotyczących cyberprzemocy oraz zapoznawać ich z działalnością organów ścigania w tym zakresie.

Pomocne może być również stworzenie, upowszechnienie i egzekwowanie przestrzegania tzw. netykiety, czyli zasad bezpiecznego i prawidłowego funkcjonowania w cyberprzestrzeni. Powinien to być zbiór uregulowań, które pomogą internautom zadbać o komfort i bezpieczeństwo swoje własne oraz innych użytkowników sieci.